4. İman ve Salih Amel İle İlgili Hadis Metinleri

1

عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«ذَاقَ طَعْمَ الْإِيمَانِ مَنْ رَضِىَ بِاللّٰهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا»

Abbâs b. Abdülmuttalib'den rivayet edildiğine göre o, Resulullah'ı şöyle buyururken dinlemiştir:

"Allah'ı Rab, İslam'ı din, Muhammed'i Peygamber olarak benimseyip onlardan râzı olan kimse imânın tadını tatmıştır."

(Müslim, Îmân, 56; Ayrıca bk. Tirmizî, Îmân, 10.)

2

عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ الثَّقَفِى قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قُلْ لِى فِى الْإِسْلَامِ قَوْلًا لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَدًا بَعْدَكَ، قَالَ: « قُلْ اٰمَنْتُ بِاللّٰهِ، فَاسْتَقِمْ »

Ashab-ı kirâmdan Süfyân b. Abdullah es-Sekafî'den nakledildiğine göre o şöyle dedi: Resulüllah'a dedim ki:

"Ey Allah'ın Resulü! Bana İslam'ı tanıtacak öyle bir şey söyle ki, senden duyduğum bu sözden sonra bir başkasına sorma ihtiyacı duymayayım." Bunun üzerine Efendimiz şöyle buyurdu:

"Allah'a inandım de, (sonra da) dosdoğru ol!"

(Müslim, Îmân, 62.)

3

عَنْ أَبِى أُمَامَةَ، عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ:

« مَنْ أَحَبَّ لِلّٰهِ، وَأَبْغَضَ لِلّٰهِ، وَأَعْطَى لِلّٰهِ، وَمَنَعَ لِلّٰهِ فَقَدِ اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ »

Ebu Ümâme'nin rivayet ettiğine göre Resulullah şöyle buyurdu:

"(Sevdiğini) Allah için seven, (kızdığına) Allah için kızan, (verdiğini) Allah için veren ve (vermediğini) Allah için vermeyen mü'min, imanını kemâle erdirmiştir."

(Ebu Dâvûd, Sünnet, 15.)

4

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِىِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

« اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ »

Abdullah b. Amr'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre Nebî şöyle buyurmuştur:

"(İyi) Müslüman, dilinden ve elinden Müslümanların emin olduğu kişidir."

(Buhârî, Îmân 4, 5; Rikâk 26; Ayrıca bk. Müslim, Îmân, 64-65.)

5

عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ:

« وَالَّذِى نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَا يَسْمَعُ بِى أَحَدٌ مِنْ هٰذِهِ الْأُمَّةِ يَهُودِىٌّ، وَلَا نَصْرَانِىٌّ، ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِى أُرْسِلْتُ بِهِ، إِلَّا كَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ »

Ebu Hüreyre'den rivayet edildiğine göre Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Muhammed'in canı kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, bu ümmetten her kim –Yahudi olsun, Hristiyan olsun - beni işitir, sonra da bana gönderilenlere inanmadan ölecek olursa mutlaka cehennem ehlinden olacaktır."

(Müslim, Îmân, 240.)

6

عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

« أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهَرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسًا، مَا تَقُولُ: ذٰلِكَ يُبْقِى مِنْ دَرَنِهِ، قَالُوا: لَا يُبْقِى مِنْ دَرَنِهِ شَيْئًا، قَالَ: فَذٰلِكَ مِثْلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ، يَمْحُو اللّٰهُ بِهِ الْخَطَايَا »

Ebu Hüreyre'den nakledilir ki, o Resulullah'ı (s.a.v.) ashaba hitaben şöyle buyururken işitmiştir:

"Ne dersiniz, birinizin evinin önünde günde beş kez yıkandığı bir dere olsa, o kişide kirden pastan bir iz kalır mı?" Ashab da:

"Hayır, onda kirden pastan hiçbir iz kalmaz" dediler. Bunun üzerine Efendimiz şöyle buyurmuştur: "İşte beş vakit namaz da böyledir. Allah, beş vakit namaz sebebiyle hataları temizler."

(Buhârî, Mevâkît, 6; Ayrıca bk. Müslim, Mesâcid, 283.)

7

عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

« مَنْ أَبْطَأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ »

Ebu Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: *"Amelinin geri bıraktığı kişiyi soyu sopu ileri götüremez."*

(*Ebu Dâvûd, İlim, 1; Ayrıca bk. Tirmizî, Kur'an, 10; İbn Mâce, Mukaddime, 17; Dârimî, Mukaddime, 32.)*

Hadis ilmi ile ilgili ana kavramlar, Arapça ve Türkçe dillerinde yazılmış Hadis Usulü eserlerinde detaylı olarak tanıtılmıştır. Bu tür eserlere örnek olarak aşağıdaki kitapları inceleyebiliriz:

BAZI HADİS USULÜ KİTAPLARI

Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarih Tercemesi (mukaddime), Ahmet Naim, İstanbul, 1928	Cumhuriyet döneminden 1950'li yıllara kadar Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından tercüme ve şerh ettirilen Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarih Tercemesi ve Ahmet Naim Bey'in bu bir ciltlik Tecrid Mukaddimesi, ihtiva ettiği konular ve verdiği detaylı bilgiler bakımından hâlâ sahasında yegâneliğini korumaktadır.
Hadis Usulü, Hayreddin Karaman, İstanbul, 1965	1950'lerden sonra faaliyete geçen orta seviyedeki dinî eğitim ve öğretim kurumları olan İmam-Hatip Liselerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere yazılan ders kitapları içinde yerini almış olan bu eser, uzunca bir süre İmam-Hatip Liselerinde okutulmuştur.
Hadis Usulü, Talât Koçyiğit, Ankara, 1967	İlahiyat Fakülteleri düzeyinde hadis usulü konularını inceleyen ve akademik anlamda hadis usulü ile ilgili ilk kitap olma özelliğini taşıyan bu eser, kapsamlı bir içeriğe sahiptir.
Hadis I-II, Ali Yardım, İzmir, 1984	Bu eser; Hadis usulü, hadis tarihi, hadis kaynakları ve ilimleri hakkında detaylı bilgiler sunmaktadır. Ayrıca kitabın sonunda muhaddislerin isimlerini kuşak kuşak vefat tarihleri ile sıralayan oldukça kapsamlı bir liste bulunmaktadır.
Hadis Usulü (Çizim ve Örnekleriyle), İsmail Lütfi Çakan, İstanbul, 1990	Eser; şekil ve örneklerle hadis usulü konularına görsellik ve pratiklik kazandırmış ve 6. bölümünde "Hadis Okuma ve Okutma Yöntemi" başlığıyla hadis usulünün uygulanmasını da örneklendirmiştir.

OKUMA PARÇASI

İMANIN ŞUBELERİ

عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

« اَلْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسبْعُونَ ، أَوْ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً : فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذٰى عَنِ الطَّرِيقِ ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ. »

Ebu Hüreyre radıyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"İman altmış küsûr veya yetmiş küsûr (şubedir). Bu şubelerin en üstünü 'Allah'tan başka ilâh yoktur' demek; en zayıfı ise eziyet veren şeyleri yoldan kaldırmaktır. Hayâ da imanın bir bölümüdür."

(Müslim, Îmân, 58.)

HADİSİN SAHABİ RAVİSİ: EBU HÜREYRE

Müslüman olmadan önceki adı Abdüşşems idi. Müslüman olduktan sonra Abdurrahman adını aldı. Bir gün elbisesinin içinde bir kedi götürüyordu. Kendisini gören Resul- i Ekrem Efendimiz:

- O nedir? diye sordu. Ebu Hüreyre:

- Kedi, diye cevap verdi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz ona,

- Ebu Hüreyre! diye takıldı. O günden sonra bu künye ile tanındı ve asıl adı unutuldu. Kendisine Resul-i Ekrem'in verdiği bu künye ile hitap edilmesinden pek hoşlanırdı.

Ebu Hüreyre hicretin yedinci yılında Müslüman oldu. Mescid-i Nebevî'nin sofasında yatıp kalkan ve kendilerine "Ashab-ı Suffe" denen fakir Müslümanlardan biriydi. Gece gündüz Peygamber Efendimizden ayrılmaz, ondan duyduğu hadisleri öğrenmeye çalışırdı. Peygamber Efendimizin hayatının son üç senesinde bizzat kendisinden ve diğer büyük sahabilerden duyduğu mükerrerleriyle birlikte 5374 hadis rivayet etmiştir. Böylece ashab-ı kirâmdan en çok hadis rivayet eden o olmuştur. Rivayetlerinin 609 tanesi hem Buhârî'nin hem de Müslim'in Sahih isimli eserlerinde bulunmaktadır.

Çok hadis rivayet ettiğini söyleyenlere şöyle cevap vermiştir:

- Muhâcirînden olan kardeşlerimizi ticaretleri ve çarşılarda olan alışverişleri, ensardan olan kardeşlerimizi ziraatları ve hurmalıkları meşgul ederdi. Ben ise karın tokluğuna Hz. Peygamberden ayrılmaz, onların bulunmadıkları zamanlarda Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında bulunur ve onların ezberlemediklerini ezberlerdim.

Ebu Hüreyre'den 800'den fazla sahabi ve tâbiîn hadis rivayet etmiştir.

Hz. Ömer'in (r.a.) hilâfeti zamanında bir müddet Bahreyn valiliği yapmış, sonra da hiçbir idârî görev kabul etmeyerek Medine-i Münevvere'de yaşamıştır. Hicri 59 (679) yılında 78 yaşında olduğu halde Medine'de Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur.

Allah (c.c.) ondan razı olsun.

HADİSİN AÇIKLAMASI

Hadisin ifadesinden, imanın bir asıl yapısı (ki o kalp ile tasdiktir) bir de bu yapının dalları ve şubeleri olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim bazı âlimler hadiste imanın ağaca benzetildiğine işaret etmişlerdir. Kur'an-ı Kerim'de de iman gerçeğini belirten söz, ağaca benzetilmiş ve şöyle buyurulmuştur:

"Güzel söz, kökü (yerde) sâbit, dalları gökte olan güzel bir ağaç gibidir. Ki o ağaç, Rabb'inin izni ile her zaman yemişini verir. Allah, öğüt alsınlar diye insanlara böyle benzetmeler yapar."

(İbrahim suresi, 24. ayet.)

İman kökü kalpte, dalları ise, insan davranışları olarak dışarıda yani hayatta olan bir tevhid ağacıdır. Rivayetlerdeki farklılığa göre bu dallar ya yetmiş veya altmış küsurdur.

"İmanın şubeleri" ile ilgili genel çerçeveyi belirleyen bu hadis, önümüze ilgi çekici bir çizgi koymaktadır. "Lâ ilâhe illallah" demekten, yoldaki eziyet veren şeyleri gidermeye kadar uzanan bu çizgi teori ile pratik, düşünce ile uygulama kısacası din ile dünya ayrılmazlığıdır.

Bu hadis bize imanın sadece dil ile ifade edilen bir iddia olmanın ötesine geçmesi gerektiğini, güzel davranışlara yansımasının önemini anlatmaktadır. Bu güzel davranışlar, namaz, oruç, güzel ahlak, tevbe, şükür gibi ameller olup imanı desteklemekte ve güçlendirmektedir.

Peygamber Efendimiz, kalpteki tevhid inancının sözlü ifadesi demek olan "Allah'tan (c.c.) başka ilâh yoktur." ikrarının en yüksek ve en üstün iman görüntüsü olduğunu söylüyor. Yoldan eziyet veren şeyleri gidermenin de bu imanın yerine getirilmesi en kolay ve belki bir anlamda faydası en az olan belirtisi olduğunu ifade ediyor. Biri tamamen manevi ve kalbî bir kabulün ifadesi; öteki, yoldan mesela bir taşı kenara iteklemek gibi tamamen maddî ve fevkalâde kolay bir hareket... Ancak her ikisi de aynı iman gövdesinin dalları... İnsan davranışlarının iman ile ilgisi, din ile dünyanın birbiriyle olan birlikteliği ve madde-mâna kaynaşması herhalde ancak bu kadar beliğ bir şekilde ortaya konulabilirdi.

Öte yandan "imanın şubeleri" olarak kitaplarımızda sayılan yetmişten fazla özelliğin otuzu inançla, kırk yedi tanesi ise dil ve beden ile yapılabilecek ibadetleri, bunlara ilaveten aile ve toplum hukukuyla alakalı konuları kapsamaktadır. Hatta utanma duygusunun bile imanın bir şubesi olduğunu hadisimizden öğrenmekteyiz. O halde bütün bunların ve iman ile ilgili diğer hadis-i şeriflerin topluca ortaya koyduğu gerçek ve verdiği mesaj şudur: İslam'da iman ile şu ya da bu şekilde alakası olmayan herhangi bir davranış yoktur.

[Nevevî, Riyâzü's-sâlihîn Peygamberimizden Hayat Ölçüleri (Tercüme ve şerh: M. Yaşar Kandemir vd.), C 1, s. 459-460 ; a.g.e, C 1, s. 117-118.]

HADİSTEN ÖĞRENDİKLERİMİZ

1. İman, birbirinden farklı değerde de olsa birçok özellikten meydana gelmektedir. Bu özelliklerin her birinin doğrudan doğruya iman ile alakası bulunmaktadır.
2. İslam'da din ve dünya tam bir bütünlük içindedir.
3. İman şubelerinin her biri başlı başına bir hayır ve iyilik vesilesidir.
4. Hayır yollarının çokluğu, imanın şube sayısından da bellidir.
5. Hayâ hayırdır, hayır getirir.